

“Les diferències entre partits fan malbé el procés català”

Montse Guibernau, professora de ciència política a la Queen Mary University de Londres, està passant un any a la Universitat de Cambridge per fer un estudi sobre “Identitat, emocions i mobilització política”. Aviat publicarà un nou llibre i acaba de visitar Barcelona per parlar de “Sobirania i Estat” al CCCB.

Quina investigació està fent a la Universitat de Cambridge?

—Ara faig un projecte sobre “Identitat, emocions i mobilització política”. El que faig és comparar tres casos: l’increment del secessionisme, o de l’independentisme, a Catalunya; l’increment de l’euroescepticisme al Regne Unit i, després, les reaccions dels grecs a les retallades que els han fet. En tots tres els factors polítics i els factors econòmics ja estan molt desbrossats, però els que tenen a veure més amb el factor emocional no s’han analitzat bé. Per exemple, a Grècia la situació està generant un sentiment d’inferioritat en molta gent, un sentiment de no valer res i de ser marginats. Com es gestiona tot això? A Catalunya l’independentisme en aquests moments està pujant. Això és positiu. Però hi ha un tram bastant llarg entre ara i les properes eleccions. Es tracta de veure si es manté l’empenta, de quina manera es manté i com es transforma el missatge que es dona. I, al Regne Unit, el que té a veure amb la Unió Europea és el més interessant perquè ha pujat un partit dirigit pel Nigel Farage, l’UKIP. Primer la gent se’n reia, d’aquest partit, i ara resulta que és molt probable que sigui la tercera força política.

—I fa por?

—Sí, perquè són populistes que busquen una idea molt conservadora de l’Estat i promouen una concepció molt crítica de la immigració, crítica també d’una democratització més ràpida. Es busca anar a aquelles idees bàsiques anteriors, més clàssiques.

—En el procés català, pel que fa al tema de les emocions, deuen tenir un paper important els últims Onze de Setembre.

—Sí, l’Onze de Setembre és l’exemple de mobilització de molta gent perquè està sensibilitzada a favor de la independència, però sabem que aquest sentiment puja amb l’11 de setembre, després hi ha una calma i després surten les diferències constants entre els diversos partits polítics. Des del meu punt de vista fan malbé el procés. Promoure una visió gairebé individualista de com s’ha de portar a terme el procés no és massa positiu, perquè la situació d’ara és única i els catalans s’han de decidir si aposten per la independència, però aquesta vegada de veritat. I la independència tindrà un preu, suposarà sacrificis importants i moments inicials que no seran fàcils. Això s’ha de tenir en compte. S’ha de tenir consciència de la situació i, com més consciència de la situació, més clar i planer serà apostar

JORDI PLAY

per una opció política. Però s’ha de fer des d’un posicionament responsable: no és com sortir a fer unes manifestacions i aparèixer a tots els mitjans de comunicació. No n’hi ha prou, amb això. És bastant més dur que tot això.

—Creu que el moment és extraordinari i això necessita una unió excepcional de les forces polítiques?

—Des del meu punt de vista, sí. Ara és el moment d’anar plegats. L’objectiu és aconseguir el respecte al dret a decidir i aconseguir la sobirania, aconseguir que el poble català es pugui manifestar lliurement en un referèndum i es pugui autodeterminar: dir sí o no a la independència. Aquest és el punt important.

—De moment, el proper pas són les eleccions del 27 de setembre. Unes eleccions que tres partits, com a mínim, plantegen com a plebiscitàries.

“La independència no serà com anar a una manifestació. És bastant més dur que això”

Això és prou convincent perquè, en el cas d'un resultat a favor de la independència, l'escenari internacional també el reconegui?

—A l'hora de presentar-se a l'escenari internacional, és més fàcil si es parla d'una “coalició a favor del sobiranisme” amb un nom clar. Allò és el que dona la imatge clara. Des de fora no s'acostuma a filar tan prim de si són tres partits a favor de la independència

però un altre que hi va segons quan. Això, a Catalunya, té sentit perquè és un afer intern i es discuteix entre gent que coneix molt bé la situació. Però, quan es va a l'estranger, s'hi ha d'anar amb unitat i amb un missatge clar: “Nosaltres volem que se'ns respecti el dret a decidir; nosaltres volem decidir el futur polític de Catalunya i per això volem un referèndum legal”. No és cap cosa estranya. A Espanya se n'han fet m's, de referèndums.

—Deia abans que la independència seria un moment dur i insistia molt...

—Sí, perquè penso que s'ha de tenir consciència. Apostar per la sobirania no és només apuntar-se a manifestacions realment positives, que ens fan sentir contents amb nosaltres mateixos, que ens fan adonar-nos de la força que té el moviment i després cadascú cap

a casa seva. Demanar la sobirania no és fàcil; va en contra dels interessos de l'Estat i l'Estat, per natura, s'hi posiciona en contra, d'una manera activa. I, com més ens acostem a la data, més en contra se situarà i més es radicalitzaran les postures. Per tant: s'ha de saber que el dret a decidir té un preu i és important que els catalans decideixin si estan disposats a defensar aquest dret a decidir com un objectiu compartit o si, després de les eleccions, amb els canvis que pugui haver-hi al Congrés dels Diputats i al Parlament de Catalunya, hi hagi gent que se senti més còmoda intentant pactes o crear un altre tipus de relació amb l'Estat. S'ha de tenir clar què es vol perquè el resultat quedarà a Catalunya per, almenys, dues o tres generacions. Si es perd l'oportunitat, és perduda durant molt temps.

—Vol dir que hi haurà partits polítics que es faran enrere?

—Parlem de ciutadania en general. Els ciutadans són els que voten. Han d'estar convençuts de si voten a favor de la independència, amb tot el que comporta, o sí, atesa la situació, hi ha gent que preferirà acceptar un pacte que l'Estat els pugui oferir. Això és important i tindrà conseqüències molt serioses en el futur del projecte.

—El procés català és molt diferent d'altres que s'han donat a Europa pel fet que és pacífic i surt arran de mobilitzacions populars i no d'un conflicte ni del trencament d'un bloc d'Estats com era l'URSS?

—Sí, el cas de Catalunya és diferent perquè és un procés de baix a dalt —un *bottom up*, que diuen els anglesos—; és un cas que defensa la democràcia i això incomoda la UE. La incomoda perquè la UE és democràtica i Catalunya es defineix com a democràtica. Com és que la UE no fa costat a això? Aquest és el conflicte que provoca Catalunya. Però òbviament la democràcia està garantida i aquesta és una de les característiques que defineixen el cas de Catalunya. Les altres són que està a favor de la UE i que és un moviment pacífic. Però així com hi va haver interessos geoestratègics per afavorir la independència de països membres de l'antiga Unió Soviètica i desmembrar-la —els països bàltics, etc.—, Catalunya no crec que tingui un interès geoespecífic per a cap gran potència. Això té una part bona però també vol dir que cap gran potència veu cap raó per la qual hagi de fer costat a Catalunya. El resultat és que Catalunya es queda sola.

—Quin suport exterior podria tenir Catalunya?

—En aquests moments surt als mitjans d'arreu del món l'explicació de la situació a Catalunya, però si es va més enllà i es parla d'independència... quins Estats ens podrien reconèixer? En aquests moments no en veig cap. Andorra, que semblava que podia ser-ne un, no crec que en aquests moments...

—Avui deia el reelegit cap de Govern d'Andorra, Toni Martí, que el procés català interfereix a Andorra.

—És clar. Amb això no vull dir que estigui en contra del procés. Jo hi estic a favor. Però, per fer una casa, s'ha de tenir una idea de com s'ha de construir. Si no poses les peces al lloc que toca,

JORDI PLAY

caurà. Passa el mateix amb la sobirania. S'ha de saber clarament què es vol fer i com s'ha de fer: amb diàleg, evidentment, i amb democràcia. Però més enllà d'això s'ha de tenir una estratègia. S'han de saber les dificultats i les coses positives. Les dificultats s'han de poder preveure. No es poden ignorar pensant que el procés serà una festa.

—Com creu que s'ha desenvolupat el procés fins ara?

—En aquests moments l'important és veure com s'ha d'articular la unitat

entre els catalans i penso que una cosa que no es fa prou i s'hauria de promoure és la participació ciutadana, no només entre els que ja estan convençuts sinó que s'hauria d'explicar més i més sovint quines conseqüències positives —que també s'han d'explicar— i negatives podria tenir per a Catalunya, com a país que construeix el seu futur polític i una democràcia avançada dins del marc de la UE. Catalunya hauria de ser un model de democràcia liberal moderna, de democràcia dinàmica, no de demo-

“A la campanya escocesa, Salmond no va voler parlar amb catalans ni opinar sobre Catalunya per no sortir perjudicat”

cràcia estàtica. Quant als partits polítics, em sembla que encara estan donant prioritats als seus interessos de partit per sobre d'un interès més general. Això vol dir que, depenent de com van els seus interessos, mouen i transformen els seus objectius. Jo, en tot aquest procés, veig una erosió del partit polític —que ja havia començat però ara s'està fent més greu—. Si no es posa remei a aquesta erosió, el partit polític, tal com l'entendem ara, desapareixerà perquè el vincle entre el partit i la ciutadania s'afebleix com més va més. Això fa canviar la situació política. Si els partits perden força i hi ha un munt de partits petits o surten alternatives, estarem en un univers diferent en el qual l'objectiu seria que hi hagués més participació ciutadana i els partits polítics perdrien força. De fet, els principals partits ja han perdut força, tant a Catalunya com a Espanya, i ara estem veient un relleu amb partits que no estan ben organitzats...

—**Com es veu el procés català des d'un Estat que ha permès a Escòcia votar el seu futur polític i la permanència o no dins d'aquell Estat, el Regne Unit?**

—Sí que es veu, perquè les notícies sobre el procés sobiranista a Catalunya surten publicades a les primeres planes dels diaris. Hi ha un interès real però, des d'un punt de vista oficial, se segueix la màxima que el que succeeix dins d'un Estat és un afer intern d'aquell Estat. Per tant, altres països no opinen, eviten opinar i no s'hi posen. Per exemple, quan Alex Salmond estava preparant la seva campanya electoral, una de les coses que va fer, des del començament —i ho sé perquè ho vaig viure directament— va ser no donar cap entrevista a mitjans catalans ni parlava amb ningú de Catalunya ni opinava sobre res de Catalunya. Perquè això, al final, li hauria pogut anar a la contra dins del Regne Unit, perquè Catalunya es considera un afer intern de l'Estat espanyol. Llavors Salmond, tot i ser molt demòcrata, pensava que parlar de Catalunya hauria limitat i retallat les seves possibilitats

de tenir un bon resultat a les eleccions, perquè algú l'hauria pogut acusar de fer allò que no li tocava: posar-se amb un altre Estat. I això va ser dur perquè Catalunya, amb tota la il·lusió, agafava Escòcia com a mirall i Escòcia deia “no, no, no em vull mirar en aquest mirall”. Amb aquesta situació ens trobarem en un futur.

—**Al procés català li hauria anat bé la victòria del Sí a Escòcia?**

—Sí, és clar.

—**Per què? Perquè hauria estat un antecedent d'un Estat independitzat que es queda dins la UE?**

—Sí, perquè segur que hauria continuat a la UE. Però la Gran Bretanya, que és una democràcia molt més vella que l'espanyola, sap que pactant amb Escòcia com ha fet i ampliant la Devolution pot aconseguir que a Escòcia puguin dir que estan en una millor situació que la que tenien, perquè els han traspassat una sèrie de competències i amb això pot anar a la ciutadania i dir: No tenim la independència però estem més bé. A més, Escòcia pot dir, cosa que Catalunya no, que ells, pas a pas, han incrementat qualitativament el nivell d'autonomia i el nivell de prestacions i reconeixement dins de l'Estat. En canvi, a Catalunya passa el contrari. Catalunya veu retallats els seus pressupostos; veu retallades les interpretacions més amables que feia la Constitució; veu un retrocés en allò que seria l'expressió de la diversitat dins d'Espanya. El contrast existeix i fa pensar força. La diferència entre Gran Bretanya, amb un bagatge democràtic de segles, i un país, Espanya, que viu 40 anys de dictadura, després viu una transició a la democràcia que millora molt la situació però continua a una gran distància d'un país com la Gran Bretanya...

—**En qualitat democràtica?**

—Sí, en qualitat democràtica. A Espanya no dimiteix ningú o quasibé ningú. A la Gran Bretanya un polític fa unes declaracions o se li descobreix no sé què i dimiteix *ipso facto*. Seria molt interessant fer una llista del nombre de

gent que dimiteix a Espanya i els que dimiteixen a la Gran Bretanya.

—**Aquí, en canvi, es produeixen aquestes retallades no només en pressupostos sinó també en l'abast de les lleis ja aprovades, com ara la immersió lingüística, per exemple. O contra la llei de consultes i el 9N —que, fins i tot, ja s'ha celebrat.**

—És que amb el Govern actual no hi ha hagut manera ni tan sols de començar un diàleg. Però això és una qüestió de voluntat seva. Llavors cal preguntar-se per què no volen ni entrar en el diàleg. És interessant comparar-ho amb altres països. Un altre cas que demostrï un retorn al centralisme i al conservadorisme tan fort com es veu a Espanya n'hi ha molt pocs a Europa.

—**L'Estat espanyol fa servir un argument que coneix bé, perquè precisament ha fet al CCCB una conferència titulada “Sobirania i Estat”. Segons el Govern espanyol, la sobirania és de tots els espanyols i un referèndum, en tot cas, l'haurien de votar tots els espanyols.**

—En un llibre nou, que ja he acabat però encara no ha sortit, defenso que Catalunya és una minoria constant dintre d'Espanya. És una minoria constant perquè Espanya és el *demós*, però és un *demós* que no reconeix cap altre sub-*demós*, no reconeix Catalunya de cap manera. I com Espanya sempre és l'únic *demós*, Catalunya sempre és una minoria dins d'Espanya. Quan es diu que això ho haurien de votar tots els espanyols, Catalunya sempre serà minoritària, perquè el *demós* sempre és més gran. A més a més, a Espanya les minories tenen veu però no tenen dret a veto. Això encara fa més limitada la posició de Catalunya. Senzillament no hi ha sortida tal com està. Fins que no canviï el Govern, fins que no es canviïn les lleis, Espanya és una democràcia que es defineix a ella mateixa com una paret contra la qual no es pot lluitar perquè Espanya no entra en cap tipus de diàleg. És un model de democràcia estàtica i democràcia utilitzada com a parapet en contra del desenvolupament democràtic.

—**Qui editarà el seu llibre?**

—Encara no puc dir res. Però es publicarà.

—**D'acord, ja estarem atents.**

Alex Milian